

KSM - kultur, språk, medier

Examensarbete i Svenska
15 högskolepoäng, grundnivå

**Inkludering och läsförståelse i
mångkulturella klassrum: Lärares
erfarenheter och strategier ur ett
sociokulturellt perspektiv**

*Inclusion and Reading Comprehension in
Multicultural Classrooms: Teachers
Experiences and Strategies from a
sociocultural perspective*

Hassan Haidar

Ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i åk 4-
6, 15 högskolepoäng
Datum för examinationsseminarium (2026-03-08)

Examinator: Emma Tornborg
Handledare: Pär Widén

Förord

Detta examensarbete är en studie som handlar om lärares uppfattningar, strategier och utmaningar i arbetet med att stödja elevers läsförståelse i en mångkulturell skolkontext. Jag vill varmt tacka alla lärare som har delat sina erfarenheter och tankar i studien, eftersom det har varit avgörande för att kunna belysa praktikens komplexitet men även möjligheter. Jag är oerhört tacksam för den handledning och stöd som jag har fått under arbetets gång. Min förhoppning med detta arbete är att kunna bidra till en ökad förståelse för hur undervisning kan utformas för att bli mer inkluderande och rättvis där jag vill inspirera till en fortsatt utveckling inom ämnesdidaktiken för elever med olika språkliga och kulturella bakgrunder.

Abstrakt

Detta examensarbete undersöker vilka uppfattningar och strategier som används av lärare för att kunna stödja elevers läsförståelse i mångkulturell miljö, i denna studie mer specifikt årskurs 6. Genom att använda en kvalitativ metod tillsammans med semi-strukturerade intervjuer och dokumentanalys har denna studie analyserat hur pedagogiska metoder tillämpas i praktiken samt hur organisatoriska hinder kan påverka hur läraren utför arbetet. Analysen utförs genom att använda det sociokulturella perspektivet och teorin om socialt lärande för att kunna synliggöra hur stor påverkan grundläggande normer och strukturer har i skolans praktik. Resultatet understryker hur viktigt det är att använda visuella hjälpmedel, grupparbeten och kulturellt relevanta metoder för att kunna skapa inkluderande men även en rättvis lärmiljö. På så vis fördjupar man även förståelsen för hur olika didaktiska metoder och organisatoriska förutsättningar samspelar i arbetet med att utveckla elevers läsförmåga i en mångkulturell klassrumsmiljö.

Nyckelord: skillnad, läsförmåga, flerspråkighet, förstaspråk, läsutveckling

Innehållsförteckning

Förord	2
Abstrakt	3
Begreppslista	5
1. Inledning	6
1.1 Syfte och frågeställning	7
1.2 Bakgrund.....	7
2. Tidigare forskning	9
2.1 Dialog och samtal som pedagogiska verktyg.....	9
2.2 Flerspråkighet och modersmål som resurser	10
2.3 Organisatoriska hinder och möjligheter.....	10
2.4 Strategier för att utveckla förmågan att analysera textens form och kontext	11
3. Teoretiska utgångspunkter: Sociokulturellt perspektiv på lärande och utveckling	12
3.1 Användning av sociokulturellt perspektiv i analysen	13
4. Metodkapitel	15
4.1. Intervju.....	15
4.2. Data- och materialinsamling	16
4.3. Analysmetod	16
4.4 Urval.....	17
5. Resultat	19
5.1 Sammanställning av intervjuer om lärares uppfattningar om elevers läsförståelse	19
5.1.1 Språkliga och kulturella hinder samt deras påverkan på läsförståelsen	19
5.1.2 Strategier för att stötta en språklig och kulturell förståelse (Scaffolding)	20
5.1.3 Utmaningar och strategier för att använda kulturella artefakter	22
5.1.4 Motivation och självständiga strategier – ZPD.....	24
5.2 Observationer i klassrummet	26
5.2.1 Observation 1: Läslektion med visuella hjälpmedel.....	27
5.2.2 Observation 2: Dialogbaserad undervisning	27
5.2.3 Observation 3: Digitala verktyg och differentierad stöd för textanalys	28
6. Diskussion	29
6.1 Metoddiskussion	29
6.2 Resultatdiskussion.....	30
Referenser	34

Begreppslista

- **Artefakt:** Kulturellt eller pedagogiskt föremål, exempelvis texter, bilder eller digitala verktyg
- **Didaktik:** Läran om undervisning och pedagogiska metoder.
- **Dynamisk lärprocess:** En lärandeprocess som är förändringsbar och aktiv.
- **Normer:** Oskrivna regler och förväntningar i sociala sammanhang.
- **Organisatoriska hinder:** Strukturella problem i skolan som organisation och påverkar undervisningen.
- **Proximala utvecklingszonen (ZPD):** Det område av kunskap och förmåga som en elev kan utveckla med stöd av en erfaren person.
- **Scaffolding (stöttning):** Pedagogiska stödstrategier för att hjälpa elever att ta sig an svårare uppgifter
- **Social interaktion:** Kommunikation och samspel mellan personer
- **Sociala praktiker:** Aktiviteter och rutiner i klassrummet som sker i sociala sammanhang.
- **Strukturella hinder:** Systematiska problem i skolans organisation som kan begränsa inkludering.
- **Strategi (pedagogisk):** Planerad metod eller tillvägagångssätt för att nå ett pedagogiskt mål.
- **Verktyg (kulturella, digitala):** Resurser som används i undervisning för att underlätta lärande, till exempel digitala hjälpmedel eller bilder.
- **Appropiera:** Att något är passande eller korrekt i ett visst sammanhang.
- **Mediering:** betonas som en central process där sociala och kulturella faktorer påverkar hur lärande sker
- **Translingual:** Detta begrepp betonar samspelet, överlappningen och flödet mellan olika språk i tal, skrift och kulturellt sammanhang, ofta i flerspråkiga miljöer

1. Inledning

Läsförståelse är en central del av skolgången. Det är själva grunden för att kunna tillägna sig kunskap i alla skolämnen. Det handlar inte bara om att förstå vad orden betyder utan även om att involvera samverkan mellan kognitiva processer, språkliga färdigheter och sociala färdigheter. Läsförståelse utgörs av ett brett omfång av färdigheter, inklusive förmågan att kunna tolka den skriftliga informationen, analysera innehållet i texten, reflektera över budskapet samt relatera till egna erfarenheter och samhället (Skolforskningsinstitutet, 2020). Enligt forskning är utvecklingen av elevernas läsförmåga en kontinuerlig process där alla elever lär sig på olika sätt och i olika takt (Pearson, 2015). Utvecklingen påverkas av flera faktorer som den språkliga bakgrunden, kognitiva förutsättningar och motivation, men även stödet spelar stor roll. Metoder inom den pedagogiska undervisningen behöver anpassas efter elevernas behov (Skolverket, 2022). För elever som har svenska som andraspråk kan dessa metoder vara en utmaning då det förekommer att de saknar de språkliga kunskaper som krävs för att kunna tolka olika texter (Ylenfors, 2022). För att utveckla läsförståelsen hos elever, och särskilt elever med andraspråk, krävs framgångsrika insatser med hjälp av olika strategier. Det handlar om att arbeta med utveckling av elevers strategiska förmågor, exempelvis att sammanfatta, ställa frågor, förutsäga innehåll samt aktivt använda ordförrådet (Skolforskningsinstitutet, 2020). Skolverket (2022) förklarar att ett rikt ordförråd är avgörande för att elever ska kunna skapa en tolkning av texter och därefter analysera dem på ett meningsfullt sätt. Dessutom nämns det att ett tydligt pedagogiskt stöd och tidiga insatser är viktiga, särskilt för flerspråkiga elever och för elever med läs- och skrivsvårigheter, för att de ska kunna utvecklas. Vikten ligger på att en stor del av undervisningen bör anpassas till varje elevs individuella behov och genomsyras av ett inkluderande perspektiv där alla elever får möjlighet att utveckla sin läsförmåga under skolgången (Skolverket, 2022). Många studier saknar ofta longitudinella ansatser som följer utvecklingen hos elever under en längre period där man jämför olika elevgrupper. En sådan evidensbaserad kunskapsbas är viktig för att kunna möjliggöra likvärdiga och effektiva pedagogiska strategier. Genom att förstå lärarnas perspektiv och deras pedagogiska arbete kan man få värdefull kunskap för att skapa mer inkluderande undervisningsmetoder. Detta kan också underlätta skolans arbete med att bli mer rättvist och jämlikt, samt bidra till en skola där mångfald bland elever och elevers kunskapsutveckling ses som en tillgång snarare än ett hinder. Det är viktigt att kunna förstå hur

elever med andra modersmål än svenska utvecklas inom läsförståelse. Pearson (2015) talar om att det är dessa elever som oftast möter språkliga hinder som påverkar deras förståelse av texter samt deltagande i undervisningen. Det är därför lärarnas uppfattningar anses vara avgörande i undersökningen, eftersom de skapar en helhetsförståelse kring skapandet av inkluderande lärmiljöer.

1.1 Syfte och frågeställning

Detta examensarbete syftar till att lyfta fram lärares uppfattningar om och olika strategier för att stödja elevers läsförståelse i undervisningen. Målet är att undersöka de olika lärarnas syn på elevers utveckling av läsförmåga i mellanstadiet, med fokus på att identifiera likheter och skillnader mellan elever med svenska som förstaspråk och elever med annat modersmål. Läsförmåga och läsförståelse är två olika men viktiga delar av läsutvecklingen. Läsförmågan handlar om att eleven kan läsa en text flytande. Det är en grundläggande färdighet som eleverna behöver ha för att kunna förstå texter. När det gäller ordet läsförståelse är det elevers förmåga att kunna tolka och skapa sammanhang av det eleven har läst, vilket i sin tur kräver egna strategier för att kunna förstå olika texters innehåll. Läsutveckling är däremot en process där elever förbättrar och fördjupar sina färdigheter inom både läsförmåga och läsförståelse. Studien utgår från en kvalitativ ansats och ett sociokulturellt perspektiv för att analysera hur lärares pedagogiska arbetssätt kan skapa kunskap om och bidra till en mer inkluderande skola, där alla elever har möjlighet att utveckla sin läsförståelse oavsett bakgrund. De centrala frågeställningarna kommer att vara:

- Hur uppfattar och beskriver lärare likheter och skillnader i elevers läsförmåga i mellanstadiet, särskilt med avseende på elever med annat modersmål än svenska?
- Hur uppfattar och beskriver lärare att de arbetar för att stödja läsutvecklingen hos elever med annat modersmål än svenska?

Genom att analysera dessa frågeställningar kan studien bidra till en djupare förståelse för vilka pedagogiska strategier och stödinsatser som är mest effektiva för att skapa en mer inkluderande och rättvis lärmiljö.

1.2 Bakgrund

Att utveckla läsförståelse är en komplex process som har granskats från många olika perspektiv inom forskningen. Studier visar att det inte är en enkel förmåga, utan påverkas av textens innehåll, läsarens förkunskaper och bakgrund (Pearson, 2015). Skolforskningsinstitutet (2020)

menar att förståelse grundar sig på metoder som att förhands bedöma innehåll, ställa frågor, sammanfatta och relatera till tidigare kunskaper. Dessa metoder är viktiga för att elever ska tolka texter rätt och få en större insikt. Läsförståelse utvecklas inte jämnt, utan styrs av många faktorer. För de som har ett annat modersmål än svenska blir detta mer avgörande eftersom de ofta inte delar samma kulturella och språkliga bakgrund som övriga elever, vilket kan leda till att det blir svårare att förstå texter, särskilt om skolan fokuserar mycket på svensk litteratur och kultur. Ylenfors (2022) skriver att elever med annat modersmål oftast saknar ett brett ordförråd, vilket kan göra det svårt att förstå vissa sammanhang och påverka deras läsförståelse på ett negativt sätt. Det finns även behov av att kunna följa elevers utveckling över tid och kunna utvärdera vilka metoder som är mest effektiva. Det är alltså viktigt att kunna undersöka hur lärare tolkar samt hanterar dessa utmaningar i praktiken för att förbättra undervisningen. Enligt Skolverket (2022) lyfts det fram i forskning att tidiga stödinsatser och tydliga instruktioner är viktiga för att kunna stödja elever. Samtidigt visar studier att det behövs fler specifika longitudinella studier som följer elevers läsutveckling där man jämför olika elevgrupper över tid. En sådan kunskap är viktig för att skapa evidensbaserade strategier och en skola där alla elever har lika möjligheter i undervisningen. För att utveckla detta behöver vi se över hur lärare tolkar och hanterar dessa frågor i praktiken, eftersom deras erfarenheter kan ge värdefulla insikter för hur undervisningen kan förbättras och kontinuerligt utvecklas. Enligt forskning har pedagogiska metoder såsom dialog, varierad undervisning och även användning av elevers modersmål stor inverkan på lärandet (Nissen, 2025 och Rosenbaum, 2022). Dessa metoder kan i sin tur minska språkliga och kulturella skillnader och skapa en mer inkluderande och rättvis skolmiljö. Samtidigt kvarstår fortfarande utmaningar som exempelvis organisatoriska hinder, fortlöpande kompetensutveckling och brist på samarbete mellan skolpersonal (Ylenfors, 2022). Därför är det viktigt att titta på både pedagogiska strategier och hur skolan är organiserad.

2. Tidigare forskning

I detta kapitel presenteras en översikt av peer-reviewed forskning som är tematiserad och fokuserar på läsförmåga, olika lässtrategier samt stöd för flerspråkiga elever i skolans läsundervisning. Målet är att kunna skapa en förståelse för både utmaningar och möjligheter som forskningen belyser och därefter använda det för att skapa en tolkning av resultaten för denna studie. Tidigare forskning skapar en bild om hur viktigt det är med att använda elevers modersmål, visuella hjälpmedel och kulturellt relevanta material eftersom dessa minskar hinder i undervisningen (Creese & Blackledge, 2010; Ganuza & Hedman, 2018a). Forskning lyfter även fram organisatoriska hinder som exempelvis brist på samarbete mellan skolpersonal och otillräcklig kompetensutveckling. Detta skapar i sin tur utmaningar i praktiken för att skapa inkluderande lärmiljö för alla elever (Ylenfors, 2022; Alatalo, 2023).

Forskningen valdes ut genom att använda nyckelord som presenteras i Bilaga 1.

2.1 Dialog och samtal som pedagogiska verktyg

Nissen (2025) och Rosenbaum (2022) betonar vikten av dialog och samtal i undervisningen för att utveckla elevers läsförmåga och läsförståelse, särskilt när elever ska analysera skönlitteratur och karaktärernas egenskaper. När tydliga instruktioner tillsammans med varierade uppgifter får eleverna möjlighet att skifta mellan olika tolkningssätt och en möjlighet att fördjupa sin kunskap. Rosenbaum (2022) beskriver att variationsteori kan användas för att skapa olika lärandemiljöer, exempelvis genom att ändra textens aspekter eller formulera begripliga uppgifter. Alatalo (2023) visar att frågor och diskussioner kan sätta igång ett avancerat och kritiskt tänkande kring textens innehåll. Dock saknar många lärare utbildning i metoder för att hjälpa elever att förstå och minnas det de läser. Trots detta visar olika undersökningar att en aktiv samtalsmiljö där elever får möjlighet att uttrycka sina tankar och reflektera över textens uppbyggnad och budskap, kan stärka deras läsförmåga (Schmidt, 2021). För att få ut mesta möjliga av dialogen är det viktigt att använda metoder som hjälper elever att tillämpa lässtrategier som sammanfattning, förutsägelse och frågeställningar. Digitala verktyg kan också underlätta dialogen och reflektionerna, till exempel genom inspelningar där elever kan granska och reflektera över sina tolkningar (Schmidt, 2021). Pearson (2015) understryker också att

läsförståelse är en väldigt komplex process som kräver att elever utvecklar flera olika strategier för att kunna bearbeta och reflektera över textens innehåll i helhet. Rosenbaum, Runesson Kempe och Svensson (2021) berättar i sin forskning hur viktigt det är att elever vidareutvecklar aktiv förmågan genom att rikta blicken mot textens innehåll och analysera dess struktur. De menar att medvetenhet kring textens uppbyggnad och är avgörande för att elever ska kunna förstå textens innehåll och för att skapa en djupare uppfattning. Creese & Blackledge (2010) skriver att dialog kan hjälpa att förstärka elevernas förståelse samt identitet, särskilt när elevernas modersmål används som resurs. Detta stöds även av forskning som visar att modersmålet kan fungera som ett viktigt verktyg för att förbättra elevers läsförståelse samt deltagande i undervisningen (Ganuza & Hedman, 2018a). Dessa strategier är viktiga för att kunna skapa inkluderande klassrumsmiljö där flerspråkiga elever kan utveckla sin läsförmåga i en trygg miljö.

2.2 Flerspråkighet och modersmål som resurser

Ylenfors (2022) och Malmqvist (2023) skriver att det är viktigt för elevers språk- och läsutveckling att skolan tar hänsyn till deras modersmål och kulturella bakgrunder. Oftast är skolor inte tillräckligt bra på att kartlägga elevernas faktiska språkkunskaper, vilket i sin tur kan hindra att stödet anpassas specifikt efter elevers unika behov. Samarbete mellan modersmåls lärare och övrig skolpersonal är oftast otillräckligt vilket gör det svårare att identifiera elevernas språkliga och kulturella styrkor (Ylenfors, 2022). Malmqvist (2023) menar på att elevers identitet och motivation kan stärkas och utvecklas när man använder deras modersmål i undervisningen. På detta sätt blir det även lättare för eleverna att ta sig an läsförståelsen genom att jämföra mellan olika kulturer och språk som de redan har erfarenhet av. Inom detta område skriver Leeman & Serafini (2016) att en kritisk translingual kompetens, där eleverna får lära sig att skilja mellan olika språk och kulturella kontexter, är ett kraftfullt verktyg för eleverna och deras utveckling av lärandet. Detta leder till en djupare läsförståelse och ett kritiskt tänkande utvecklas bland eleverna. Därför är det viktigt att skolan systematiskt kartlägger och därefter använder och utvecklar elevernas varierande språkkunskaper och säkerställer att alla elever känner sig inkluderade och rättvist behandlade.

2.3 Organisatoriska hinder och möjligheter

Ett annat viktigt ämne är de organisatoriska faktorer som påverkar möjligheten att erbjuda inkluderande och differentierad läsundervisning för alla elever. Ylenfors (2022) och Schmidt

(2021) belyser att bristande samarbete mellan skolpersonal, exempelvis lärare, modersmållärare, specialpedagoger och skolledare, försvårar översynen av elevernas behov. För att möta elevers behov krävs tydliga strukturer för samarbete, kontinuerlig kompetensutveckling och ett ledarskap som stödjer det kollegiala lärandet (Alatalo, 2023). Rosenbaum (2022) visar att variation i undervisningsupplägg och tydliga instruktioner är effektivt förutsatt att lärarna arbetar i ett stödjande organisatoriskt sammanhang. Skolverket (2022) betonar att man ska se flerspråkighet som något positivt och som en tillgång i undervisningen men detta kräver organisatoriskt stöd och tydliga strategier för att integrera elevernas modersmål i undervisningen i det dagliga arbetet. Samarbete mellan olika yrkesgrupper kan skapa en bättre förståelse för eleverna, men om det finns organisatoriska hinder kan det leda till att insatserna inte fullföljs. Detta kan i sin tur påverka elevernas motivation och möjligheter att kontinuerligt utveckla läsförmågan (Schmidt, 2021). Därför är det viktigt med en tydlig ledning, möjligheter till kompetensutveckling samt att man har ett öppet klimat för reflektion.

2.4 Strategier för att utveckla förmågan att analysera textens form och kontext

Receptionsteoretiska perspektiv, som betonas i Nissen (2025), visar att meningen i en text inte är självklar utan den skapas när texten möter läsaren. Därför behöver elever lära sig strategier för att skifta mellan faktainhämtning och kritisk analys, exempelvis genom att arbeta med symboler, olika berättelsestrukturer och kulturella referenser. Att variera undervisningen med hjälp av olika undervisningsmetoder, exempelvis att arbeta med olika analysverktyg kan underlätta och utveckla en mer genomtänkt och kritisk förståelse. Forskning visar att elevernas modersmål kan användas att växla mellan olika sätt att tolka en text och utveckla en kritisk syn på litteraturen (Ganuza & Hedman, 2018a). Genom att inkludera språket som resurs får elever möjlighet att använda sitt modersmål att reflektera och analysera olika texter. Eleverna kan på så sätt jämföra ord, uttryck eller olika typer av kulturella referenser på svenska och sitt modersmål för att öka förståelsen samt upptäcka likheter och skillnader. När eleverna får chansen att uttrycka sig på båda språken, får de möjligheten att vidareutveckla sin egen reflektion, vilket stärker den analytiska förmågan.

3. Teoretiska utgångspunkter: Sociokulturellt perspektiv på lärande och utveckling

Denna studie utgår ifrån det sociokulturella perspektivet på lärandet och Vygotskys (1978 refererad i Jakobsson, 2012) teori om den proximala utvecklingszonen som kommer att vara i centrum av detta kapitel. Detta innebär att olika perspektiv kan bidra till en djupare förståelse för hur pedagogiska strategier kan utformas och anpassas för att främja elevers förståelse i ett mångkulturellt klassrum. Ett sociokulturellt perspektiv på lärande framhåller att läroprocesser inte kan förstås isoleras från den sociala, kulturella och materiella kontexten i vilken de äger rum. I detta sammanhang är begreppet mediering centralt. Detta begrepp innebär att vårt tänkande som människor och vårt lärande formas genom att interagera med kulturella förankringar, olika verktyg samt sociala praktiker (Vygotsky, 1978 refererad i Jakobsson, 2012). Förankringarna kan vara alltifrån språk, text, diagram, men även bilder och digitala verktyg. Det fungerar som medierande resurser och möjliggör stöd för lärandet (Säljö, 2005 och Cole, 1996 refererad i Jakobsson, 2012). Vygotsky (1978 refererad i Jakobsson, 2012) har utvecklat en grundläggande princip inom detta perspektiv som är den proximala utvecklingszonen (ZPD). ZPD beskriver området av lärandet där en elev kan utveckla nya kunskaper och förståelse tillsammans med stöd av en annan mer erfaren person som exempelvis en lärare eller en klasskompis. Lärandet handlar alltså inte enbart om att överföra kunskap från en person till en annan utan att genom social interaktion stödja elever för att de ska kunna utvecklas kontinuerligt (Vygotsky, 1978 refererad i Jakobsson, 2012). Läraren eller en annan elev med bredare kunskap kan fungera som stöd genom att använda sig av tankekartor, bilder eller digitala verktyg för att mediera förståelse och hjälpa elever att lära sig nya kunskaper. I ett sociokulturellt perspektiv (Jakobsson, 2012) betonas att lärande sker dynamiskt och är en interaktiv process där elever approprierar och utvecklar kulturella förståelsen i ett socialt samspel med lärare och elever. Appropriering är en process där elever inte bara får lära sig fakta och att använda och anpassa kulturella verktyg i egen läropraktik (Konzulin, 2003; Bakhtin, 1981 refererad i Jakobsson, 2012). Denna process sker konstant och påverkas av den sociala grupptillhörigheten och den kulturella bakgrunden. För att förstå elevers lärande måste man beakta deras kulturella och språkliga ursprung samt de verktyg och metoder som faktiskt används i undervisningen (Ganuza & Hedman, 2018a och Leeman & Serafini, 2016). Fokus på

läsförståelse innebär att elever inte bara ska tillägna sig passiv information från texter utan att aktivt använda sig av kulturella förutsättningar och strategier för att kunna tolka, analysera samt relatera till det som händer i omvärlden. Lärarens roll är viktigt där de behöver skapa en tillitsfull relation och en meningsfull lärmiljö. På detta sätt kan elever delta i sociala praktiker och använda sig av de olika förutsättningarna för att successivt utveckla en förmåga att läsa, förstå och tolka texter (Vygotsky, 1978/2021) i linje med läroplanen (Skolverket, 2022). Sammanfattningsvis handlar ett sociokulturellt perspektiv på lärande om en process där elevs lärande sker genom språk, kommunikation och samspel. Genom att använda kulturella verktyg i sociala aktiviteter kan eleven närma sig den närmaste utvecklingszonen vilket gör undervisningen mer begriplig (Vygotsky, 1978/2021). Detta perspektiv ger en god grund för att kunna förstå hur lärare kan anpassa sin undervisning för att hjälpa elevers språk- och läsutveckling i ett mångkulturellt klassrum, där verktyg och sociala möten är viktiga för lärandet.

3.1 Användning av sociokulturellt perspektiv i analysen

I denna studie används det sociokulturella perspektivet för att kunna analysera lärares uppfattningar om elevers läsutveckling. Utgångspunkten är att lärande inte bara ses som en individuell lärprocess utan en social och kulturell aktivitet som sker i samspel med andra, där man kommer i kontakt med andra språk utöver olika sociala praktiker. I det här sammanhanget blir begreppet mediering viktig. Det betyder att elever utvecklar sin förståelse och förmåga genom att använda kulturella artefakter, såsom texter, bilder, digitala verktyg och sociala praktiker (Vygotsky, 1978/2021). Artefaktsteorin grundar sig på en teoretisk modell som fokuserar på hur kulturella verktyg eller artefakter som är språkliga uttryck, symboler, tekniska hjälpmedel och andra materiella samt immateriella artefakter kan påverka och stödja elevers lärande. Denna teori är ofta ihopkopplad till sociokulturella teorier där man särskilt förankrar den med Vygotsky (1978/2021) syn där lärande sker genom att man använder sig av kulturella verktyg i sociala sammanhang. Dessa fungerar som medierande resurser som ger stöd åt elever i deras lärande samtidigt som de också bär på kulturella normer och värderingar. Genom att analysera hur skolan och lärares undervisning förhåller sig till ZPD kan man förstå sig på hur pedagogiska strategier såsom scaffolding, används för att kunna stödja elever i att appropriera samt internalisera kunskaper med hjälp av kulturella artefakter (Vygotsky, 1978/2021). Inom det sociokulturella perspektivet betonas att normer finns i de sociala praktiker och verktyg som används i klassrummet. Dessa normer kan fungera som oskrivna regler eller förväntningar som

påverkar beteenden, språkbruk och pedagogiska strategier. Beroende på elevernas bakgrund och tillgång till kulturella resurser kan detta leda till att vissa elever marginaliseras medan andra inkluderas (Lave & Wenger, 1991 refererad i Jakobsson, 2012). Genom att undersöka samtal, undervisningsmetoder samt läromedel kan man utifrån det sociokulturella perspektivet se hur elevernas lärande förhåller sig till kulturella och sociala praktiker. Det handlar därför om att granska hur lärares inkluderande strategier; såsom användning av texter anpassade efter elevernas kulturella bakgrund, visuella hjälpmedel och öppen dialog med eleverna, kan främja elevers deltagande och kunskapsutveckling inom den proximala utvecklingszonen (Vygotsky, 1978 refererad i Jakobsson, 2012). Det sociokulturella perspektivet belyser att lärande är en kollektiv process som är beroende av kontexten. Genom att använda kulturella resurser och sociala handlingar i undervisningen kan man skapa möjligheter för elever att kunna delta, växa samt medverka i klassrummet. Nästan allt pedagogiskt arbete inkluderar dessa fundamentala ämnen eftersom de utgör grunden för att kunna skapa en mer inkluderande och rättvis klassrumsmiljö. Genom att lärare arbetar aktivt med dessa resurser kan man skapa förutsättningar för alla elevers deltagande och känslan av tillhörighet. Det är alltså viktigt att kunna reflektera över hur dessa perspektiv används i undervisningen. Detta sätt att se på lärande hjälper oss att förstå och analysera de normer och maktstrukturer som kan stå i vägen för elevers lärande, samtidigt som det uppmärksammar de resurser och metoder som kan bidra till en inkluderande och rättvis miljö för alla.

4. Metodkapitel

Detta kapitel beskriver den metodologiska ansatsen för studien, från val av forskningsmetod till datainsamlingsmetoder samt analysmetoder. I detta avsnitt förklaras hur undersökningen av lärares uppfattningar av elevers läsförståelse har genomförts. Målet är att förstå hur lärare uppfattar elevers läsförståelse ur ett sociokulturellt perspektiv, därmed används en kvalitativ forskningsmetod. Kvalitativ forskning lämpar sig för att analysera komplexa fenomen som normbildning och elevers erfarenheter, vilket är viktigt för att kunna utmana rådande strukturer i skolan (Skolforskningsinstitutet, 2020). Den här metoden gör det möjligt att samla detaljerad och variationsrik information genom observationer, samtal och analyser av dokument.

4.1. Intervju

Semi-strukturerade intervjuer används för att samla in data om lärares erfarenheter och perspektiv på elever med annat modersmål och deras läsförmåga. Intervjuguiden skapades för att uppmuntra en öppen dialog kring studiens fokusområden utan att styra intervjuaren. Målet är att göra det lätt för lärarna som deltar att dela sina tankar och erfarenheter därför är frågorna formulerade så att de inbjuder till mer djupare reflektioner hos deltagarna. Därefter används följdfrågor för att vidare utforska deltagarnas tankar. Deltagarna får även chansen att reflektera kring vad de menar är viktigast för att alla elever ska få möjlighet att utveckla en god läsförmåga samt vad skolan och lärarna kan göra för att förbättra undervisningen.

Intervjuguide innehåller flera tematiska områden, där frågorna tar upp:

Hur lärarna beskriver läsförmågan hos elever med annat modersmål jämfört med elever med svenska som förstaspråk.

Vilka mönster och likheter de ser i elevers läsförståelse, samt deras tankar kring dessa.

Vilka styrkor och utmaningar de upplever hos elever med annat modersmål i läsundervisningen.

Vilka undervisningsstrategier och metoder de använder för att stödja elevernas läsförmåga, inklusive vad som fungerar bra och vad som inte gör det.

Deltagarna fick reflektera över vad som krävs för att alla elever ska utveckla en god läsförmåga oavsett förutsättningar samt att identifiera möjliga förbättringar i undervisningen, både på skolnivå och genom egna insatser. Uppföljningsfrågor användes för att kunna utforska och definiera deltagarnas tankar och synpunkter utan att påverka deras svar som intervjuare. På

detta sätt blir det möjligt att samla in deltagarnas egna synvinklar samt olika erfarenheter, vilket är viktigt och avgörande för att kunna förstå faktorer som avgör elevers inläring inom läsförståelse. Deltagarnas erfarenheter hjälper även till att se hur undervisningen kan förbättras för att bättre möta elevers behov.

4.2. Data- och materialinsamling

För att utreda hur utveckling av läsförmågan hanteras av lärare har det valts ut flera metoder att beakta. Det har genomförts observationer av lektioner under tre tillfällen i tre olika klasser för att se hur undervisningen är strukturerad samt hur lärare arbetar med att stödja elevers läsförståelse i själva praktiken. Under lektionerna antecknades olika undervisningsmetoder, elevernas deltagande samt vilka lässtrategier läraren utgick ifrån. Utöver observationer har fem intervjuer med olika lärare genomförts för att förstå deras tankar och perspektiv om stödinsatser kring elevernas läsförmåga. En samtyckesblankett har ombetts att skriva under för varje deltagare och de har även informerats att deltagandet sker frivilligt och att deras identitet hålls konfidentiellt. Deltagarna kommer inte att nämnas i texten, däremot har de anonymiserats genom att få tilldelade kodnamn som Lärare A, B, C, D och E. All personlig information som kopplas till deltagarna samt arbetsplatser utelämnas för att kunna förhindra spårning av individerna. Intervjuerna genomfördes i lugna miljöer där ett antal frågor har förberetts. Sammanlagd gjordes fem olika intervjuer där tidsramen för varje intervju var varierande mellan 40 - 50 minuter. På så sätt togs lärarnas pedagogiska strategier och erfarenheter fram. Alla deltagare fick möjligheten att bidra fritt där det säkerställs även att de förstod att deras svar behandlas konfidentiellt. För att förstå hur lärare arbetar med att stödja elevers läsförmåga har det genomförts observationer av lärarnas undervisning i tre olika klasser vid tre olika tillfällen. Dessa observationer har enbart fokuserat på läraren och hur hen strukturerar undervisningen samt vilka strategier som hade använts. Observationerna bidrog även att få syn på hur arbetsmiljön är utformad för att främja läsförståelsen hos eleverna. Inga elever har observerats i samband med observationerna utan fokuset har bara varit på lärarens praktiska arbete och lärarens pedagogiska metoder. Alla deltagande lärare har gett sitt samtycke och deras identitet skyddas genom anonymisering. Observationerna kommer att ingå i resultatdelen för att visa hur undervisningen bedrivs av lärare i klassrummet.

4.3. Analysmetod

Analysen i detta arbete utgår från ett sociokulturellt perspektiv, med inspiration från Vygotsky (1978/2021) och Jakobsson (2012). Målet är att undersöka hur lärare beskriver och använder sina undervisningsstrategier för att ge rätt stöd för elever inom läsförståelse samt analysera hur lärare menar att sociala, kulturella och språkliga villkor ser ut i den pedagogiska praktiken. Materialet, som kommer från intervjuer, observationer och dokument, används för att analysera sociala interaktioner, kulturella tillgångar och omständigheter i lärarnas arbete. I analysen fokuserar man på hur lärare anser att deras metoder formas av den sociala och kulturella kontexten. Analysen undersöker vilka åsikter och perspektiv som betonas eller ignoreras samtidigt som man ser på hur dessa metoder påverkar elevers läsförståelse både positivt och negativt. Ett sociokulturellt perspektiv lyfter upp betydelsen av social interaktion, språk och kulturella hjälpmedel i lärandet, samt hur dessa faktorer anses samverka med elevers möjligheter att delta i klassrummet och utveckla sin läsförmåga. Med det sociokulturella perspektivet kan man synliggöra hur undervisningen är upplagd för att möjliggöra elevers delta på ett meningsfullt sätt i läsundervisningen. Analysen är avsedd att skapa förståelse för de samhälleliga och kulturella ramar som formar undervisningen. För att förenkla arbetet samt bearbeta materialet har en tematisk analys utförts i samband med intervjuer, observationer och dokument för att kunna fastställa återkommande tema och mönster. Materialet lästes noggrant flera gånger för att få en helhetsförståelse, därefter användes kodning för att markera relevanta delar som kunde kopplas med forskningsfrågor. Dessa kodningar formuleras till olika teman vidare i texten för att belysa lärarnas tankar kring undervisningsstrategier samt sociala, kulturella och språkliga faktorer som påverkar deras praktik. Genom att använda den tematiska analysen har struktur och analys av materialet underlättats samt hjälpt till att lyfta upp centrala aspekter i pedagogiken.

4.4 Urval

Urvalet av deltagare baserades på lärare med erfarenhet av att undervisa elever med olika språkliga bakgrunder, särskilt elever med annat modersmål. Deltagarna valdes ut för att kunna få en bredare bild av hur dessa lärare uppfattar elevers läs- och språkutveckling samt vilka strategier de använder i sin undervisning. I detta arbete valdes fem olika lärare, i detta arbete kallade Lärare A, B, C, D och E. Lärare A har erfarenhet av att arbeta med elever med olika språkliga behov. Hen är grundskolelärare med inriktning 4-6 och valdes ut för att få en djupare förståelse för en lärares perspektiv och erfarenheter i undervisningen av elever med olika språkliga artefakter vilket är väldigt värdefullt för denna studie. Lärare B som arbetar på en

annan grundskola och har lång erfarenhet som är över 15 år av undervisning där hen undervisar elever som har svenska som förstaspråk och svenska som andraspråk. Lärare B valdes ut i denna kontext för att kunna få ett annat perspektiv på jämförelse mellan erfarenheter från olika skolmiljöer och olika elevgrupper. Lärare C har flera års erfarenhet av att arbeta i grundskolans tidigare år och har specialiserat sig att stödja elever med språkliga utmaningar. Hen är väldigt aktiv i en skola där mångfalden av olika språkliga bakgrunder är stor och har utvecklat undervisningsstrategier för att förbättra elevers läsförståelse och språkliga kompetenser. Lärare C valdes ut för att kunna bidra med insikter och tankar om tidigare språkutvecklingsmetoder och stödstrukturer som sker i klassrummet. Lärare D arbetar på högstadieskola och har över tjugo års erfarenhet varav tio år med årskurs 4-6. Lärare D har arbetat med elever med olika språkliga och kulturella bakgrunder men även arbetat mycket med elever som har svenska som andraspråk och särskilda behov. Lärare D valdes ut för att kunna bidra med perspektiv på hur en undervisning kan se ut i en mer åldersadekvat miljö alltså anpassat efter elevernas ålder men även hur strategier för språkutveckling kan anpassas för elever med mer komplexa språkliga utmaningar och deras unika behov. Lärare E har lång erfarenhet av att undervisa elever på olika nivåer av språkutveckling. Lärare E har arbetat i grundskolan i över åtta år i årskurs 4-6 som lärare i svenska och svenska som andraspråk. Läraren jobbar fortlöpande med att inkludera digitala verktyg i undervisningen för att främja läs- och språkutveckling för alla elever och speciellt för elever med annan språklig bakgrund. Lärare E valdes ut eftersom hen hade många tankar samt erfarenhet kring hur digitala verktyg och strategier kan integreras i undervisningen för att stödja äldre elever. Valet av deltagarna för detta examensarbete gjordes genom att se över de olika lärarnas erfarenheter i samband med studiens syfte. Samtidigt var det inte många som kunde delta i intervjuerna. Med målet att samla olika tankar samt erfarenhet av att arbeta med elever som har varierande språklig bakgrund. Då ger deras perspektiv värdefulla insikter i arbetet med språk- och läsutveckling.

5. Resultat

5.1 Sammanställning av intervjuer om lärares uppfattningar om elevers läsförståelse

Detta avsnitt presenterar resultatet av lärarnas metoder och strategier såsom visuella hjälpmedel, grupparbetet och inkludera elevers erfarenheter för att kunna stödja elever med annat modersmål. De flesta lärare menar att det är väldigt viktigt att skapa en trygg miljö där elever kan få hjälp i form av användning av modersmålet i lärprocessen. Det förekommer även under arbetets gång att det finns organisatoriska hinder som kan begränsa möjligheten att använda modersmål som stöd.

5.1.1 Språkliga och kulturella hinder samt deras påverkan på läsförståelsen

Lärarna beskriver utifrån sin erfarenhet att elever med svenska som andraspråk ofta saknar brett ordförråd. Därmed kan eleverna ha svårigheter med att förstå referenser där även idiom visar på en grundläggande utmaning att skapa tillgänglig lärmiljö. Lärare C beskriver att ”elever ofta saknar ett brett ordförråd och kan ha svårt att förstå referenser eller idiom”. Språket är en kulturell artefakt därför är språket viktigt för att förstå och delta i kulturen. Elever som saknar tillgång till ett sådant stöd kan ha svårare att utvecklas i lärande och i skolan. Samtliga lärare har noterat att elever ibland missar detaljer och referenser i texter, vilket tyder på att läsförståelsen påverkas av både ordförråd och kulturella erfarenheter. Lärare E säger att "det är ofta svårt för elever att förstå nyanser eller idiom, särskilt om de inte är vana vid att läsa mycket på svenska." Vygotskys (1978/2021) teori om att förståelse är kontextberoende och att språket och kulturen är centrala områden för kognitiv utveckling bekräftar att dessa hinder inte är statiska men att eleverna behöver aktivt stöd. I intervjuerna uttrycker lärarna att eleverna brukar känna sig utanför eller blir frustrerade när de inte förstår språkliga idiom eller kulturella referenser i texter som andra elever. Detta kan göra att eleverna inte förstår texterna på djupet och bara får en mindre bild av vad det egentligen handlar om. Det är viktigt att komma ihåg att det inte bara finns språkliga hinder utan det kan också handla om kulturella skillnader vilket gör det ännu viktigare att man anpassar undervisningen efter elevernas behov och gör den mer inkluderande. Lärarna betonar att de ser grupparbete som en viktig metod för att stödja språkutveckling, framför allt i en interkulturell miljö. Enligt det sociokulturella perspektivet är

social interaktion grundläggande för språkinläring (Vygotsky, 1978/2021). Lärare B anser att blandade grupper gynnar allas språkutveckling eftersom elever kan lära av varandra. Detta kan förstås som att eleverna får chansen att observera och lära av varandras strategier och kommunikation, vilket stärker deras egen förståelse. Denna utveckling sker gradvis genom interaktion där elever rör sig in i och ur den proximala utvecklingszonen av läsförståelse. Att kunna röra sig in och ut från den proximala utvecklingszonen kan eleverna uppnå tillräcklig kompetens för att kunna lösa en specifik uppgift på egen hand utan stöd från läraren eller någon annan. När eleverna har fått kunskap kring de nya färdigheterna och kan använda dem på egen hand, anses de ha lämnat den proximala utvecklingszonen. Detta i sin tur leder till att eleverna kan försöka genomföra mer utmanande uppgifter inom sitt lärande och i sin egen takt. Detta innebär att läraren kan aktivt anpassa undervisningen för att kunna forma ett pedagogiskt sammanhang där eleverna får möjligheten att arbeta inom den proximala utvecklingszonen. På detta sätt kan läraren se över elevens aktuella läsförståelsenivå därefter kunna erbjuda scaffolding genom riktade frågor, verbal feedback, modellering av lässtrategier, användning av visuella hjälpmedel som bilder men även anpassade instruktioner och stödmaterial för att kunna tillgodose elevens behov. Genom detta kan läraren även kunna skapa en utmaning för eleverna utifrån deras kunskapsnivå. Detta i sin tur leder till att eleverna utvecklar sina förmågor utifrån deras nuvarande kompetensnivå samtidigt som de bygger på den och känner sig trygga samt motiverade för att utvecklas samt delta i undervisningen.

5.1.2 Strategier för att stötta en språklig och kulturell förståelse (Scaffolding)

Under intervjun lyfter lärarna upp hjälpmedel som de använder i undervisningen som till exempel bilder, filmer och bildstödundervisning. Lärarna understryker att dessa hjälpmedel kan skapa en multisensorisk och kontextuell lärmiljö där de bidrar till att elevernas läsförmåga utvecklas kontinuerligt. Genom att använda dessa metoder stärks elevens lärande genom att praktiskt involvera flera av sina sinnen och göra de abstrakta begreppen mer begripliga för eleverna. Lärare B berättar att "bilder hjälper elever att koppla ord till bilder och förstå sammanhanget bättre", vilken hen menar inte bara underlättar lärande utan att det också ökar möjligheten att förstå sociokulturella referenser. Lärare D understryker därmed att "det är viktigt att skapa meningsfulla sammanhang där eleverna kan tillägna sig och använda språket aktivt, till exempel genom att arbeta mycket med användning av bildstöd och att låta eleverna själva berätta om sina erfarenheter". De kan på så sätt appropriera språket genom lärarnas medvetna pedagogiska arbete med att stödja elevernas språkutveckling vilket sker i sociokulturella kontext i linje med Vygotskys (1978/2021) teori om att lärande sker i den

proximala utvecklingszonen. Lärare A tillägger att "det är en balans mellan att stötta språket och att ge elever möjlighet att uttrycka sig själv". Detta innebär att elever aktivt deltar i sociala interaktioner och får stöd samt utmaningar som är anpassade till deras kunskapsnivå och utvecklingsmiljö. Vilket i sin tur utvecklar deras språkliga men även kognitiva utveckling. Ett konkret exempel från Lärare C som togs upp under intervjun är att hen använder sig av videoklipp för att mediera förståelse. Lärare D delar med sig vidare att hen ofta använder video och bilder för att visa olika kulturella traditioner där filmer om familjetraditioner brukar vara uppskattade av eleverna. Efter filmen blir eleverna delade i grupper där de får diskutera likheter och skillnader. Genom denna strategi inkluderar man eleverna i att delta i diskussioner om något de känner igen vilket skapar tillhörighet men även att eleverna känner sig sedda och trygga. Tilliten mellan lärare och elever ökar även genom dessa övningar. Detta är ett exempel på att inkludering av olika kulturella perspektiv kan fungera som ett verktyg för att bryta ner språkliga och kulturella hinder som uppstår i undervisningen och skolmiljön. I intervjuerna framkommer det att lärarna anser att det är viktigt att anpassa kunskapsförmedlingen efter varje elev, speciellt när det gäller elever med svenska som andraspråk. Flera lärare påpekar att elever med goda språkkunskaper i sitt förstaspråk ofta klarar av mer komplexa texter och kan arbeta mer självständigt. Lärare D nämner att nyanlända elever med stort ordförråd ofta kan läsa svårare texter, men att de kan behöva hjälp med att förstå sociokulturella referenser eller språkliga uttryck för att fånga alla nyanser och djup i texten. Däremot behöver elever med mindre språklig erfarenhet en mer grundläggande stöttning, till exempel genom att dela upp sammansatta ord som till exempel "husvagn" i hus samt vagn för att öka förståelsen, ett stöd på ordnivå. Lärare C säger att hen ofta använder modellering för att visa elever steg för steg hur man närmar sig en text, vilket gör att de kan bryta ner svåra meningar och förstå helheten bättre. Det är viktigt att förklara att modellering är en undervisningsmetod vilket betyder att läraren visar och ger exempel på en viss process eller begrepp, detta i sin tur gör det enklare för eleverna att utveckla förståelse för processen. Metoden kan hjälpa med att bryta ner komplexa begrepp eller koncept men även hur man ser över texter för att utveckla läsförståelsen. Modellering kan användas i olika ämnen samt sammanhang, däremot är det avgörande att skilja mellan själva modellering som metod och dess specifika implementering i undervisningen. I detta sammanhang används modellering som stöd för att utveckla förmågan för läsförståelse, men det är inte en metod bara för läsförståelse, utan en generell inlärningsteknik som kan användas i många ämnen. Flera av lärarna berättar att de eftersträvar att individualisera sina instruktioner och anpassa stödmaterial beroende på elevens kunskap. Lärarna lyfter fram ytterligare en aspekt som viktig och det är vad de kallar en medvetenhet om att självförtroende är betydelsefullt för elevernas lärande.

Lärare D observerar att elever med god språkförmåga oftare tar egna initiativ och arbetar självständigt. De med svagare språkkunskaper behöver däremot mer struktur och språkligt stöd för att hålla motivationen uppe och utvecklas. Lärare E menar att elever som anses visa stor motivation och uthållighet i lärandet ofta tycks ha lättare för att analysera och appropriera bilder och tolka text samt bild, medan andra kan ha svårt att läsa och förstå hela innehållet om de saknar tillräckligt gott ordförråd. I detta sammanhang är det viktigt att nämna att motivation och uthållighet inte behöver vara kopplade automatiskt till ett gott ordförråd eftersom en elev även kan vara motiverad och uthållig i lärandet men med ett begränsat ordförråd. Det som är annorlunda är att det kan påverka förmågan att analysera och tolka texter. Motivationen kan däremot uppmuntra lärandeprocessen och ge stöd för eleven att vidareutveckla språkliga färdigheter, dock kan språkliga svårigheter fortfarande uppstå trots ett starkt engagemang. Majoriteten av lärarna menar att formativa bedömningar används för att kontinuerligt följa och stödja elevens utveckling samt mediera kunskapen och undervisningen efter den formativa bedömningen. Detta görs då för att öka elevernas kontroll och motivation, vilket anses viktigt för en bra lärmiljö. Lärare C nämner att motivationen kan öka om eleverna känner att de når framgång baserat på sina egna villkor, det vill säga när de har fått stöd att ta till sig kunskapen.

5.1.3 Utmaningar och strategier för att använda kulturella artefakter

Lärarna D och C påpekar att elever ofta behöver extra tid och stöd, vilket relaterar till begreppet scaffolding inom det sociokulturella perspektivet. Det handlar om att stegvis bygga upp ett stöd för att möjliggöra ett kontinuerligt lärande. Här understryker lärare C att när hen undervisar om olika kulturer, får eleverna använda sig av tankekartor för att skriva ner sina tankar och funderingar. Eleverna får därefter diskutera egna familjetraditioner hemma och jämföra med andra. Lärare C nämner att "en elev som tidigare hade svårt att förstå komplexa meningar i texten om familjer i andra kulturer, uttryckte att det blev tydligare när hen såg allt i en bild". Detta är ett tydligt exempel på hur man kan använda sig av scaffolding och inkludera grupparbete vilket i sin tur kan stärka förståelsen och göra elever mer självständiga. Vikten av att balansera språkligt stöd med att uppmuntra egna tolkningar är ett av flera steg att skapa en trygg miljö. I en sådan miljö känner sig eleverna inkluderade och vågar göra fel för sig själva men även framför andra vilket i sin tur motiverar dem att utforska och tolka innehållet på egen hand. Lärarnas handlingar och sätt att arbeta visar en pedagogisk medvetenhet om att språkliga och kulturella svårigheter inte är fasta. Deras undervisning och metoder behöver ständigt justeras, och de måste ha en fortsatt förståelse för hur eleven tänker. Elevernas lärande fortsätter framåt, och de rör sig mellan olika kunskapsnivåer och inom den proximala utvecklingszonen

som i en pendel. I intervjuerna uttrycker lärarna att hinder nämnda ovan ofta leder till att elever känner sig utanför eller osäkra när de inte förstår. På detta sätt kan motivationen och självförtroendet påverkas negativt hos eleverna vilket Lärare C understryker med att "elever kan känna att de inte hänger med, vilket gör att de tappar motivationen". Detta betonar deras syn på vikten av inkluderande och anpassad undervisning. Målet är att skapa en balans mellan utmaning och framgång så att eleverna varken tappar motivationen eller upplever misslyckanden. Läraren har alltså uppgiften att anpassa svårighetsgraden och relatera till elevernas befintliga kunskaper. Utifrån det sociokulturella perspektivet och med hjälp av intervjuerna kommer det fram hur viktigt det är att inkludera elevers kultur och erfarenhet i undervisningen. Lärare A förklarar att hen aktivt och medvetet arbetar med att hjälpa eleverna fördjupa deras förståelse. Lärare C och E betonar att de försöker att anpassa undervisningen och göra det mer meningsfullt genom att knyta en viss del till elevernas egna erfarenheter och bakgrunder. Denna strategi bidrar inte endast till att kunna öka förståelsen, däremot fungerar också som ett verktyg för att skapa en kulturell gemenskap bland eleverna som grupp. En viktig observation har gjorts under intervjuerna där Lärare C nämner att hen ofta använder sig av artefakter som är elevernas berättelser om egna erfarenheter och använder dessa som utgångspunkt för att kunna introducera nya texter och olika teoretiska begrepp. Lärare D tillägger "Genom att relatera texter till elevernas egna erfarenheter och bakgrunder kan vi skapa en mer meningsfull och inkluderande undervisning". En aktiv kommunikation i undervisningen är den största anledningen till att elevers språkutveckling och läsförmåga utvecklas i undervisningen. I detta sammanhang berättar Lärare E att hen alltid försöker sätta fokus på och anpassa undervisningen efter elevernas behov samt kulturella bakgrund. Genom att lärare E skapar en inkludering och delaktighet hos eleverna får eleverna en känsla av tillhörighet och respekt i klassrumsmiljön utan att vara rädda att misslyckas. Lärare E menar att detta ökar engagemang och deltagande i diskussioner av elever eftersom de upplever att deras kunskap och erfarenheter värdesätts i lärandet av både läraren och klasskamraterna. Eleverna deltar gärna i diskussionerna då lärare E påstår att de känner att deras kunskap och erfarenheter ses som värdefulla och relevanta i lärandeprocessen. Lärare beskriver att denna metod kräver mycket förståelse, tålmod, planering men även lyhördhet. Lärare B säger att frågor brukar behandlas som artefakter genom att låta eleverna delta berätta om sina erfarenheter och ställa frågor gör att man bidrar till en utveckling av läsförmåga men också att stärka deltagande i undervisningen. Ett exempel på sådant är att man som lärare ställer frågor till eleverna om deras familj och traditioner för att sedan kunna sätta ihop detta till textens innehåll och skapa en sociokulturell förståelse, alltså en kontext för lärandet. Kulturella referenser är centrala

artefakter som del av pedagogisk metod för att kunna mediera kunskapen och låta eleverna appropriera språkligt lärande i en inkluderande och respektfull miljö där alla känner sig trygga. I intervjuerna uttrycks det att sådant arbete är inte alltid enkelt och självklar där både Lärare C och E förklarar att vissa elever inte är lika villiga att dela sina erfarenheter eftersom de är rädda för att bli dömda eller inte känna att deras kultur är tillräcklig ”svensk”. För att arbeta mot ett sådant hinder så behöver man som lärare vara lyhörd och visa att man har ett lyhört språkbruk som skapar trygghet och tillit hos elever. När man har bearbetat detta hinder börjar eleverna att känna sig självsäkra och sakta dela erfarenhet samt uttrycka sig både muntligt och skriftligt. Genom att man som lärare försöker att inkludera kulturella olikheter visar lärare att de har både skicklighet och pedagogik som möjliggör att eleverna kan tryggt utvecklas i sin egen takt. Lärarna betonar att det sociokulturella perspektivet innebär ett ständigt lärande och inte en engångsinsats. Genom att låta eleverna jämföra texter till egna liv och erfarenheter försöker man hjälpa dem att skapa en zon för deras utveckling. För att nå dessa mål måste läraren ha goda kunskaper om ämnet och den sociokulturella bakgrunden. Läraren får alltså inte bara behärska akademiska kunskaper men också kunna anpassa kommunikationen och undervisningen efter elevers olika kulturella och sociala behov. Lärarnas metoder i undervisningen kan ses som en inkluderande pedagogik i en dynamisk lärprocess där det är viktigt att skapa ett kontinuerligt samspel mellan lärare och elever. Analysen visar att lärarna uttrycker att strategin är att bädda för lärande som sker i ett språkligt och socialt samspel mellan individer och artefakter. Det ligger i linje med det sociokulturella perspektivet. Lärare menar att det är viktigt att både ha en stark teoretisk kunskap och praktisk erfarenhet. De är också medvetna om att språkliga och kulturella hinder ständigt förändras och är svåra att hantera men att det kan överbryggas med praktik över tid. Visuella hjälpmedel såsom bildstöd eller översatta ordlistor på elevens förstaspråk används för att stötta (scaffoldning) eleverna till att utveckla förståelsen genom att använda sig av social interaktion särskilt för elever med annan kulturell bakgrund. Genom att förstå de strategier som lärare uttrycker, samtidigt som de kopplar dessa till elevernas sociokulturella erfarenheter kan man se att lärarna menar sig vara medvetna om ett språkligt sociokulturellt helhetsperspektiv som ger stöd åt elever genom olika arbetssätt.

5.1.4 Motivation och självständiga strategier – ZPD

I intervjuer framkommer det att lärarna understryker betydelsen av att eleverna utvecklar egna strategier för att förbättra sin läsförmåga, öka motivationen och bli mer självständiga. Lärare A berättar “ Jag försöker alltid uppmuntra eleverna att reflektera över vilka strategier de använder, eftersom det hjälper dem att bli mer medvetna om sitt eget lärande”. Det handlar om att de kan

närma sig och befinna sig i den proximala utvecklingszonen (ZPD). Fälth et al. (2014) visar att lärarnas erfarenheter av deltagande i datorbaserade interventionsstudier kan bidra till att skapa effektiva stödstrukturer för elevers lärande. Lärare B tillägger att "Jag ser att när elever får möjlighet att arbeta med visuella verktyg, som tankekartor, utvecklar de inte bara sin förståelse utan också sitt självförtroende". Lärare D tycker att det är viktigt att eleverna känner att de lyckas och kan använda sina strategier i olika sammanhang. Hen berättar att eleverna ofta skriver egna sammanfattningar eller skapar tankekartor för att kunna bearbeta texter, vilket gör att de känner sig säkrare när de läser och utvecklar läsförmågan. Tankekartor fungerar alltså som ett verktyg för att utveckla läsförståelsen. Lärare D betonar att elevers metakognitiva förmåga utvecklas om de själva får tänka på vilka strategier de använder och varför. Detta leder till att elever känner en ökad motivation att jobba självständigt. Man kan säga att elever når en mer avancerad nivå inom artefaktteorin eftersom de blir mer medvetna om vilka strategier som används och varför de används. Tankekarta är ett hjälpmedel för att organisera elevers tankar och idéer vilket gör den till en artefakt. På detta sätt kan elever utveckla en mer avancerad förståelse kring sitt eget lärande. Eleverna utvecklar en djupare förståelse för eget lärande och kan utvecklas inom egen reflektion över inlärningsmetoder som också utvecklar och förstärker deras självständighet samt motivation. Lärare A säger i detta fall " Jag hade många elever under åren som hade svårt att förstå texter men när de väl upptäckte att de kunde använda sig av en strukturplan för att dela upp texten i bitar blev det mycket lättare för dem, nästan omedelbart". Denna upplevelse ger eleven en känsla av att lyckas och stärker självförtroendet. Lärare D påpekar också att det är viktigt med en stödjande miljö där elever kan delta och kommunicera samt känna att de utvecklas. Lärare A säger här att "Det är viktigt för mig att skapa en miljö där elever känner att de kan prova och misslyckas utan att det påverkar deras självförtroende negativt." Detta kan uppnås genom positiv återkoppling av läraren när elever lyckas med sina strategier. Lärare C säger att hen ofta uppmanar elever att tänka efter vad de gjort när de förstått en text, på så sätt ökar deras medvetenhet om egna strategier och stärker metakognitionen. Detta kan ses som att eleverna närmar sig eller befinner sig i den proximala utvecklingszonen. Den proximala utvecklingszonen (ZPD) och metakognition är nära varandra i lärandet samt stödjer varandra i lärandeprocessen, detta då båda är viktiga för att kunna utveckla samt fördjupa förståelsen. Metakognition betyder att elever kontrollerar och reflekterar sina tankar och strategier för eget lärande, detta får eleverna att vara mer medvetna om egna styrkor och svagheter. Metakognition är avgörande för att eleverna ska kunna upptäcka vilka delar av den nya informationen de kan ägna sig åt med hjälp av stöd inom sin ZPD. När elever börjar använda sig av metakognitiva strategier kan de bedöma på ett bättre sätt vilka delar av

information eller lärande de behöver stöd med men även kunna ta ett eget ansvar för lärandet och utvecklingen. Genom att eleverna använder sig av de olika metakognitiva strategier som ett stödverktyg, maximerar de nyttan av stödet inom ZPD vilket ökar elevers självständighet och förståelse i helhet. Grupparbete är en annan beprövad metod som är välkänd hos lärarna som deltagit. Lärare D nämner under intervjun att elever oftast vill arbeta i par eller smågrupper där de får läsa tillsammans och hjälpa varandra att förstå textens innehåll. På detta sätt tycker Lärare D att elever utvecklar sitt språk samtidigt som de får inkludera och respektera andras tankar och åsikter. Reflektionsövningar har också en viktig roll i undervisningen där Lärare D påpekar att eleverna skriver korta sammanfattningar i hens undervisning. De kan också reflektera kring texten efter läsningen vilket hjälper dem att befästa informationen bättre. Lärarna C och E använder sig mer av öppen dialog för att kunna stimulera elevernas kritiska tänkande. Dessa frågor kan beröra elevernas tidigare kunskaper och erfarenheter eller uppmana dem att göra egna tolkningar. Lärarna anser att detta främjar förståelsen hos eleverna. Eleverna får alltså stöd i sitt lärande samtidigt som de lär sig att hantera utmaningarna kopplade till att de saknar tillräcklig språklig exponering, grund eller kulturella referenser. För att uppnå detta krävs det att eleverna får möjligheterna att arbeta med lärandeartefakter som material och metoder anpassade just för att skapa stöd i lärandet.

5.2 Observationer i klassrummet

För att kunna slutföra denna studie och komplettera intervju data har det genomförts observationer under tre olika tillfällen. Genom observationer kan man få en inblick på lärarens arbetssätt och strategier för att kunna stödja elevers läsförståelse. Under observationstillfällena sattes fokuset på att iaktta undervisningens struktur men även vilka metoder och strategier som läraren använder sig av. Det som observerades under dessa tre tillfällen var användning av visuella hjälpmedel, grupparbeten, modellering av lässtrategier, scaffolding. Observationerna omfattade enbart den undervisande läraren, det var inga elever som intervjuades eller observerades vid någon av de tre observationerna som genomförts. Lärarna gav sitt samtycke i samband med observationerna då fokuset låg på pedagogiska metoder och undervisningssätt vilket i sin tur inte inkräktade på elevernas integritet. Genom observationerna kunde man få blick på den praktiska tillämpningen i undervisningen och i klassrummet. Ett exempel är att lärarna beskriver att vissa röster dominerar under klassrumdiskussionerna, vilket också kan skapa en obalans i miljön och därmed tryggheten eftersom elevernas självförtroende och motivation påverkas. Detta är även mycket svårare för elever med andra modersmål att

bearbeta, vilket kan skapa isolering från gruppen. Att kunna se på dessa maktstrukturer och analysera de snabbt kan man som lärare bearbeta möjligheterna för eleverna och skapa en mer inkluderande miljö. På så sätt får alla elever en möjlighet att kunna delta i diskussioner och undervisning samt känna sig hörda och sedda. Man kan även koppla ihop detta i linje med det sociokulturella perspektivet som också betonar att lärande sker i sociala sammanhang där makt och normer ofta påverkar deltagandet.

5.2.1 Observation 1: Läslektion med visuella hjälpmedel

I början a lektionen fick eleverna en klar bild av lärarens förväntningar. Lärarens strategi var att använda sig av visuella hjälpmedel som tankekartor och bilder i hens undervisning och skapa en tydlig genomgång för eleverna. Läraren tog upp exempel på hur eleverna kan dela upp olika delar därefter fick eleverna testa själva att dela upp texter i mindre delar. Läraren menade på att när man delar texter i mindre får bättre förståelse för textens innehåll och visar hur man kan arbeta med texten exempelvis med användning av nyckelord. De svårare begreppen hade illustrerats med hjälp av bilder för att öka förståelsen hos elever med svårigheter. Medan eleverna arbetade på egen hand gick läraren runt i klassrummet och besvarade på frågor som eleverna ställde samt gav individuellt stöd vid behov. Läraren använde sig av större frågor för att få igång elevernas kritiskt tänkande. I slutet av lektionen hade läraren gjort en sammanfattning av lektionens centrala punkter och den viktigaste informationen och upprepade även värdet av visuella hjälpmedel. Till slut uppmuntrades eleverna att ta ett eget initiativ till att använda sig av dessa metoder i sin framtida läsning.

5.2.2 Observation 2: Dialogbaserad undervisning

Under andra lektionstillfället var det dialogen mellan lärare och elev som var den centrala delen i lärandet. Lektionen inleddes med att läraren gav instruktionerna där eleverna fick börja med att läsa en text. I samband med textens innehåll använde läraren kultureller artefakter såsom bilder och kulturella föremål för att få undervisningen bli mer intressant. Läraren försökte att fånga elevernas intresse och skapa engagemang att delta i diskussionen. I texten presenterades olika kulturella traditioner och familjetraditioner som gav eleverna chans att vara delaktiga och tänka efter om de relaterar till de olika kulturella kontexterna. Alla fick möjlighet att prata och fundera på om de själva har samma traditioner som de hade läst i texten. Läraren ställde frågor till olika elever så alla skulle få chansen delta och dela egna erfarenheter. På detta sätt skapade läraren trygg miljö för eleverna att våga prata och dela egna tankar och erfarenheter

kring ämnet. Detta gjorde lektionen intressant och gav plats för många olika berättelser och idéer. Under lektionens gång gav läraren eleverna feedback och uppmuntrade eleverna att reflektera kring egna erfarenheter.

5.2.3 Observation 3: Digitala verktyg och differentierad stöd för textanalys

Under den tredje observationen noterades strategier på att utveckla elevernas förmåga att analysera texters innehåll med hjälp av digitala verktyg. Läraren startade lektionen med en film som visade hur man kollar på berättelser, tekniker och olika sätt att använda sig av dem. Efter filmen delade läraren in klassen i smågrupper med fyra i varje och gav dem papper med instruktioner och frågor. Hen förklarade även att eleverna kunde använda sig av digitala tankekartor samt andra digitala hjälpmedel för att göra en sammanfattning samt analysera innehållet i texten. Instruktionerna anpassades utifrån elevernas egna behov där läraren gav eleverna individuellt stöd när de behövde det och anpassade utmaningar samt frågeställningar utifrån de olika kunskapsnivåerna som eleverna hade. Eleverna skulle försöka besvara frågorna själva, men gruppen fanns där för att de skulle känna sig säkra, kunna fråga saker och prata med varandra. Läraren ställde även frågor i helklass och gav exempel på hur man kan bryta ner mer komplexa meningar, identifiera nyckelord samt koppla textens struktur till kulturella referenser. I slutet av lektionen hade en sammanfattning gjorts av läraren och uppmuntrade eleverna att kontinuerligt reflektera över egna strategier.

6. Diskussion

I detta avsnitt diskuteras de metodval som gjorts för att studera lärares uppfattningar och arbete med elevers läsförståelse. I diskussionen förekommer även hur studiens genomförande kan ha påverkat resultaten. Slutligen identifieras de styrkor och svagheter i metoden och relateras till relevant forskning inom området.

6.1 Metoddiskussion

För att få en djupare inblick i hur lärare förstår elevers läsförståelse som sociokulturella processer i en mångkulturell skolmiljö, har studien utgått ifrån en kvalitativ forskningsansats. Metoden är särskilt anpassad för att undersöka komplexa sociala fenomen som lärarnas arbete, normer och maktförhållanden (Skolforskningsinstitutet, 2020). Data har samlats in genom intervjuer och observationer av undervisningen för att få en bred bild av verksamheten ur ett sociokulturellt synsätt. Genom de intervjuer som har gjorts har en djupare förståelse framställts för hur lärare upplever arbetet med elever från varierande kulturella och språkliga bakgrunder. De öppna frågorna har hjälpt att fånga lärarnas tankar om hur sociala interaktioner, kulturella tillgångar och verktyg används i klassrummet för att stödja elevernas läsning och förståelse. Rosenbaum, Runesson Kempe & Svensson (2021) skriver att strategier för att sätta fokuset på texten är en central faktor för att utveckla elevers läsförståelse. Detta är i sin tur relevant för att kunna utvärdera hur lärare i studien arbetar med att stödja just denna process. Ett sociokulturellt perspektiv var centralt för analysen med inspiration av Vygotskys (1978/2021) teori om lärande som en social och kulturell process. Med denna metod studeras hur lärares metoder och strategier, till exempel stöd och samtal samt användningen av kulturella verktyg formas i klassrummet. Det undersöks även hur dessa metoder stödjer elevers engagemang och möjlighet att utveckla sin läsförmåga. En av utmaningarna har varit att förstå osynliga maktstrukturer som normer och även att kunna identifiera de resurser och möjligheter som finns för att skapa en inkluderande och rättvis lärmiljö för alla elever (Lave & Wenger, 1991 refererad i Jakobsson 2012, och Ylenfors, 2022). De maktstrukturer som har observerats under lektionerna var i form av sociala normer och förväntningar, exempelvis röster som får mest utrymme, hur läraren fördelar makt i samtal men även vilka kulturella tillgångar som värderas högst. Detta i sin tur kan skapa ojämn möjlighet för olika elever att delta och utveckla läsförmåga samt förståelseförmåga. Det handlar om att kunna uppmärksamma osynliga maktmekanismer som kan forma lärandemiljön samt öppna mer möjligheter för eleverna. Ett sociokulturellt

perspektiv har därför varit bra för att analysera lärares syn på hur lärande förhåller sig till sociala interaktioner, kulturella regler och verktyg, och hur detta kan hjälpa till att minska skillnader i språk och kultur. Om man kritiskt ska granska studien så har den vissa begränsningar eftersom den är baserad på ett fåtal lärare och observationer vilket kan i sin tur påverka resultatet. Datainsamlingens tidsåtgång samt möjlighet att fånga komplexa sociala processer är också viktigt att tänka på. Eftersom denna studie bygger på intervjuer och observationer levererar den med en ökad förståelse kring deltagarnas erfarenheter men man bör inte anta att alla lärare delar samma erfarenheter eller åsikter. Utifrån tidigare forskning kan man även understryka att även forskaren tolkar resultatet på eget sätt och en del av datainsamlingen kan vara subjektiv vilket kan ytterligare påverka resultaten. Deltagarnas åsikter i intervjuerna kan även påverkas av social önskvärdhet. En annan begränsning är att studiens datainsamling bara varade under en viss tidsperiod vilket kan ha påverkat resultaten i relation till aktuella pedagogiska diskurser. Även om studien har vissa brister kan den belysa viktiga frågor och bidra till en större förståelse kring olika strategier för elever med annat modersmål än svenska. För att stärka studiens trovärdighet och validitet kan man i framtida forskning bidra med större urval, kvantitativa metoder eller till och med fler datainsamlingsmetoder såsom enkäter. För att studien anses mer trovärdig har analysen systematiskt utgått ifrån det sociokulturella perspektivet för att kunna säkerställa en transparent tolkning av data. Avslutningsvis har det sociokulturella perspektivet varit ett kraftfullt verktyg för att undersöka och försöka förstå lärares syn på hur elevers lärande samverkar med makt och normer i klassrummet. Den har även gjort det möjligt att fördjupa sig i hur lärare uttrycker sig om de sociala interaktionerna, kulturella verktyg och den proximala utvecklingszonen används för att forma inkluderande och rättvisa lärmiljöer för elever med annan kulturell bakgrund. I dessa miljöer får alla elever möjlighet att utveckla sin läsförståelse utifrån sina egna villkor. Framtida forskning inom det valda ämnet kan med fördel vara mer fokuserad på en longitudinell studie istället där man ser över hur nämnda strategier kan utvecklas över tid inom olika skolkontexter. Man kan även analysera mer både de sociokulturella och organisatoriska faktorer som kan påverka anpassning och effektivitet av just dessa strategier. Att inkludera fler deltagare som lärare och elever men även skolledare skulle även skapa en bättre övergripande förståelse.

6.2 Resultatdiskussion

Studien visar att de metoder som används av lärare för att stödja elever med läsförståelse i ett mångkulturellt klassrum stämmer väl överens med tidigare forskning. Samtidigt ger studien en

mer detaljerad bild av hur dessa metoder används i praktiken. Resultaten stärker tidigare forskning om att visuella hjälpmedel, grupparbete och kulturell anpassning i undervisningen är viktiga strategier för att minska språkliga och kulturella skillnader i klassrummet (Rosenbaum, 2022 och Ylenfors, 2022). Under observationstillfällena kunde man även se att lärarna använde sig aktivt av visuella hjälpmedel för att underlätta förståelsen hos eleverna. Observationstillfällena kan ge en insikt på hur viktigt det är med visuella hjälpmedel för att skapa multisensoriska miljöer för eleverna. Observationerna visar att det inte enbart underlättar eleverna förståelse av svåra begrepp men även att det stärker elevernas förmåga att tolka texter vilket kan minska hinder som hänger ihop med kulturella hinder. Att lärare är medvetna om att elevers språkliga och kulturella bakgrund kan vara en tillgång i undervisningen passar överens med teorin om inkluderande pedagogik. Där ses mångfald som något positivt (Galloway & Schleppegrell, 2019). Detta visar att lärares strategier för att stärka elevers självkänsla och motivation, exempelvis genom att knyta an undervisningen till elevernas egna erfarenheter, är effektiv för att utveckla läsförmågan. Praktiska exempel såsom att kunna jämföra kulturer och använda tankekartor, återspeglar Vygotskys (1978/2021) teorier om socialt lärande. Resultaten indikerar även att lärares tydliga instruktioner och elevers grupparbeten kan gynna språkutveckling i interkulturella miljöer (Vygotsky, 1978/2021 och Skolverket, 2022). Detta stärker den beprövade förståelsen att organisatoriska stöd och didaktiska variationer är centrala och viktiga för att skapa inkluderande lärmiljö för alla elever och särskilt för elever med annan kulturell bakgrund samt annat modersmål. Lärare i ett mångkulturellt klassrum tar hänsyn till att elever med annat modersmål ofta har andra förutsättningar för att utvecklas vidare i sin läsförmåga jämfört med elever som har svenska som förstaspråk. Detta påverkar förmågan att kunna tolka samt analysera texter vilket gör att eleverna får enbart ytlig förståelse av texter. Lärarna påpekar däremot att elever med annan språklig bakgrund brukar ha en starkare sida med att använda deras kulturella erfarenheter som resurser för att främja sin läsförståelse. Det poängteras även att skillnaderna i de språkliga och kulturella artefakterna påverkar hur en elev relaterar till olika texter eftersom det krävs anpassningar i undervisningen för att möta elevens behov och olikheter. En annan viktig iakttagelse som observerades under andra observationen var att lärarna arbetade mycket med dialoger för att hjälpa elever att skapa en förståelse mellan texter och kulturella artefakter. Detta går även i linje med teorin om socialt lärande (Vygotsky, 1978/2021) som i sin tur understryker vikten om att samtal och kulturella artefakter kan användas som medierande resurser för att skapa en inkluderande och trygg miljö för alla elever. Lärarna ser elevernas olika erfarenheter och skillnader som en möjlighet till lärande men de nämner att motivationen hos elever kan påverkas snabbt negativt om de inte känner igen sig

i kontexten eller hänger i samma takt som andra elever. Därför betonar lärarna hur viktigt det är med stödstrukturer, visuella hjälpmedel, digitala verktyg samt relevanta metoder för att kunna öka en tillhörighet i klassrummet. Här kan man dra samman observation tre som visar att lärare använder sig mycket av digitala verktyg för att stödja elevernas textanalys och förståelse. Detta i sin tur bevisar att digitala verktyg fungerar utmärkt som effektiva medierande artefakter och hjälper elever därmed att bryta ner komplexa texter och utveckla ett kritiskt tänkande (Ganuza & Hedman, 2018a). Studien visar att lärares medvetenhet och arbetssätt med kulturellt relevanta referenser stödjer lärarnas uppfattningar om att det är viktigt för att skapa meningsfull och inkluderande undervisning (Creese och Blackledge, 2010). Flera lärare påpekar i intervjun att detta arbete är en dynamisk och utvecklande process vilket betyder att kulturellt inkluderande undervisning inte är något man gör en gång, utan något som kontinuerligt utvecklas. Detta stärks av tidigare forskning (Ylenfors, 2022) som visar att inkludering kräver aktivt lyssnande, anpassning och reflektion och inte bara tillgång till ett kulturellt relevant material. Lärares strategiska arbetssätt med att försöka skapa trygghet och tillit hos eleverna är ett viktigt perspektiv för att motivera eleverna att dela egen erfarenhet samtidigt som de vågar att delta i gruppdiskussioner. Ylenfors (2022) visar att tillit och psykologisk trygghet är viktiga aspekter för social interaktion och språkutveckling, men kan också väcka kritiskt tänkande kring reflektioner och samtal vilket även tas upp i Schmidt (2021). Många lärare i studien anser att det krävs ett medvetet pedagogiskt arbete för att minska elevernas rädsla för att misslyckas och hjälpa dem att ta sig utmaningar. Resultatet stämmer överens med en del tidigare forskning (Ylenfors, 2022 och Alatalo, 2023) som visar resultat på att organisatoriska aspekter såsom bristfälliga samarbeten mellan skolpersonal, otillräcklig kompetensutveckling samt ledarskap har stor påverkan hur väl inkluderande läsundervisning kan implementeras. Det är inte alltid som lärarnas ambitioner och kunskap om metoder brister eftersom de begränsas av strukturella problem. Därför är det viktigt att förbättra organisatoriska förutsättningar och satsa på mer sammanhållet arbete med språkutveckling och läsförståelse. Studier visar hur lärarna förstår och värdesätter elevernas språk och kulturella bakgrund som en tillgång i undervisningen (Pearson, 2015). Detta stämmer överens med teorier om att inkludering handlar om att bygga vidare på det eleverna redan kan i stället för att bara fokusera på var det brister (Galloway & Schleppegrell, 2019). Samtidigt behöver elever som har svårt med nya språkkunskaper oftast mer stöd av läraren i början som tydliga exempel och visuella verktyg, för att kunna lära sig att arbeta mer självständigt. Det här överensstämmer med forskning som säger att det är viktigt att anpassa undervisningen efter varje elevs behov (Skolverket, 2022).

Alla intervjuade lärare framhåller att elevers metakognitiva färdigheter och självständighet spelar en central roll i elevernas lärande. Ganuza & Hedman (2018a) stödjer detta genom att visa att elevers självreflektion och möjlighet att kunna välja och utvärdera egna metoder kan öka både deras motivation och självförtroende i undervisningen. Det visar sig även att när läraren arbetar med pedagogik som medvetet fokuserar på att utveckla elevers strategiska förmågor är ett bra sätt att öka deras självständighet och motivation. Resultatet indikerar att lärare menar sig försöka använda sig av forskningsbaserade strategier så mycket som möjligt, men att organisatoriska hinder till viss del begränsar inkludering och differentiering. Lärarna menar att förändringar i organisationen, kompetensutveckling och stöd behövs för att dessa ska kunna åstadkommas. Kulturell relevans, trygghet och elevmedverkan är centralt för meningsfull undervisning vilket bekräftas i studien vid flera tillfällen. Studien bekräftar tidigare forskning och fördjupar förståelsen om hur lärare menar sig kunna bidra med en inkluderande och rättvis läsförståelse för alla elever. Variation i undervisningen, kulturell anpassning och stöd från skolan är viktigt för att hantera mångfalden i klassrummet på ett rättvist sätt. Avslutningsvis kan man se att studien visar lärarnas metoder och strategier för att stödja elever med läsförståelse, däremot finns det hinder såsom organisatoriska hinder som kan påverka elevernas kunskapsinhämtning. För att kunna skapa en mer inkluderande skolmiljö är det väldigt viktigt att skolor satsar på kompetensutveckling och organisatoriskt stöd för att elevernas behov ska uppnås.

Referenser

Alatalo, T. (2023). Läsförståelseundervisning i årskurs 6 med utgångspunkt i skönlitteratur respektive lärobok i svenska. *Nordic Journal of Literacy Research*, 9(2), 57–76.

<https://nordicliteracy.net/index.php/njlr/article/view/3869/9244>

Creese, A., & Blackledge, A. (2010). Translanguaging in the bilingual classroom: A pedagogy for learning and teaching. *Bilingual Research Journal*, 33(1), 1–23.

<https://doi.org/10.1080/15235882.2010.492890>

Fälth, L., Gustafson, S., Tjus, T., & Svensson, I. (2014). Lärarnas erfarenheter av deltagande i en datorbaserad interventionsstudie som syftar till att öka elevernas läsförmåga. *Acta Didactica Norge*. <https://lnu.diva-portal.org/smash/get/diva2:740614/FULLTEXT01.pdf>

Galloway, E. P., Qin, W., Uccelli, P., & Barr, C. D. (2019). The role of cross-disciplinary academic language skills in disciplinary, source-based writing: Investigating the role of core academic language skills in science summarization for middle grade writers. *Springer Nature*.

<https://doi.org/10.1007/s11145-019-09925-4>

Ganuza, N., & Hedman, C. (2018a). Modersmålsundervisning, läsförståelse och betyg – modersmålsundervisningens roll för elevers skolresultat.

<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1218268/FULLTEXT01.pdf> .

Jakobsson, A. (2012). Sociokulturella perspektiv på lärande och utveckling: Lärande som begreppsmässig precisering och koordinering. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 17(3-4), 152–170.

<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1399743/FULLTEXT01.pdf>

Leeman, J., & Serafini, E. (2016). Sociolinguistics and heritage language education: A model for promoting critical translangual competence. *Linguistics and Education*, 34, 1–11.

<https://doi.org/10.1016/j.linged.2015.12.003>

Nissen, A. (2025). Litterär kompetens och receptionsteoretiska perspektiv på skolelevs litteraturläsning. *Kapet*, 21(1), 28–39. <https://doi.org/10.69826/kapet.2025.32878>

Pearson, P. D. (2015). Fifty years of reading comprehension: Theory and practice. *Reading Research Quarterly*, 50(4), 413–429. <https://doi.org/10.1002/rrq.104>

Rosenbaum, C., Runesson Kempe, U., & Svensson, A. (2021). Rikta blicken mot texten. *Forskning om undervisning och lärande*, 9(1), 31–49. <https://doi.org/10.61998/forskul.v9i1.26905>

Rosenbaum, C., Svensson, A., & Söderberg, E. (2022). En väv av förståelse: Mellanstadieelevers utsagor om sin fiktionsläsning. *Forskning om undervisning och lärande*, 10(1), 119–139. <https://doi.org/10.61998/forskul.v10i1.19060>

Schmidt, C. (2021). Kulturakuten som en praktikgemenskap kring barnlitteratur: ”Här kommer vi rakt in tillsammans!” *Pedagogisk forskning i Sverige*, 26(4), 81–99. <https://doi.org/10.15626/pfs26.04.04>

Skolforskningsinstitutet (2020). Lässtrategier. <https://www.skolfi.se/wp-content/uploads/2020/06/Fulltext-Lässtrategier-pdf-version.pdf>

Skolverket. (2022). Flerspråkighet i förskola och skola – en resurs för lärande och utveckling. <https://www.skolverket.se/publikationer>

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes* (M. Cole, V. John-Steiner, S. Scribner, & E. Souberman, Eds.). Retrieved from: https://w.pauldowling.me/rtf/2021.1/readings/LSVygotsky_1978_MindinSocietyDevelopmentofHigherPsycholo.pdf

Ylenfors, M., Malmqvist, J., Möllås, G., & Rack, J. (2022). Arbete för flerspråkiga elever som möter svårigheter i läs- och skrivutveckling – en enkätstudie. *Nordic Journal of Literacy Research*, 8(2), 82–105. <https://nordicliteracy.net/index.php/njlr/article/view/3197/8171>

Bilaga

1. Din frågeställning: Hur uppfattar och beskriver lärare likheter och skillnader i elevers läsförmåga i mellanstadiet, särskilt med avseende på elever med annat modersmål än svenska?

2. Dina nyckelord/keywords:

skillnad	läsförmåga	flerspråkiga	Första språk
----------	------------	--------------	--------------

3. Hitta synonymer och engelska termer till dina nyckelord/keywords.

Olikhet	läskompetens	mångspråkiga	modersmål
skiljaktighet	läsfärdighet	Multilingual	Primary language
differens	läsförståelse		Native language
Difference	läsutveckling		Mother tongue
Variation	Reading ability		